

У НОМЕРІ:

- 3 *В. Я. Неділько* — Методична робота філологічних кафедр вузів та підготовка вчителів мови й літератури.

ПИТАННЯ ФІЛОЛОГІЇ

- 11 *Є. І. Сохацька* — Некрасовський «Современник» і українська література (1847—1854)
20 *Тендик Аскарів* — У братніх літературах. Від фольклору до соціалістичного реалізму
28 *П. Д. Тимошенко* — Флексії місцевого відмінка однини іменників другої відміни

МЕТОДИКА ЛІТЕРАТУРИ

- 39 *М. І. Бойко* — Життєпис Т. Г. Шевченка вивчають старшокласники
50 *М. К. Наєнко* — Поет незламної молодості (Вивчення статті О. І. Білецького «Творчість Максима Рильського» в 10 класі)

МЕТОДИКА МОВИ

- 60 *О. М. Беляєв* — Уроки розвитку навичок зв'язної мови
68. *В. Г. Барабаш* — Збагачення фразеологізмами словника учнів 5 класу
71 *Г. І. Малишко* — Стилістичні вправи під час вивчення займенників

УЧИТЕЛЕВІ 8 КЛАСУ

- 74 *А. М. Лісовський* — Деякі питання розвитку мови.

НА ДОПОМОГУ ШКІЛЬНИЙ ХУДОЖНІЙ САМОДІЯЛЬНОСТІ

- 78 *Н. Т. Рудик* — Безсмертям осяяний подвиг (Літературно-музична композиція, присвячена 30-річчю перемоги радянського народу над фашистською Німеччиною)

ЛІТЕРАТУРНІ МУЗЕЇ УКРАЇНИ

- 87 *Л. Д. Зінчук* — Музей Максима Рильського і школа

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

- 90 *Леонід Стеценко* — Б. А. Деркач, Євген Гребінка.
92 *М. А. Жовтобрюх* — С. І. Дорошенко, П. С. Дудик. Вступ до мовознавства
95 Рекомендуємо прочитати в журналах

ХРОНІКА

- 96 Пленум Республіканської Наукової ради

УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛІ

ЩОМІСЯЧНИЙ
МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ УРСР

3

(287)

БЕРЕЗЕНЬ

1975

Виходить з березня
1951 року

ВИДАВНИЦТВО «РАДЯНСЬКА ШКОЛА»,
м. КИЇВ

МЕТОДИЧНА РОБОТА ФІЛОЛОГІЧНИХ КАФЕДР ВУЗІВ ТА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ МОВИ Й ЛІТЕРАТУРИ

Центральний Комітет КПРС у своєму Зверненні до партії, до радянського народу накреслив величні й відповідальні завдання по інтенсифікації всіх галузей виробництва, сільського господарства, науки й культури нашої Батьківщини у 1975 році. Звернення ЦК КПРС є дороговказом і в справі дальшого вдосконалення вищої та середньої освіти в країні.

Питання роботи вищої та середньої школи завжди перебувають у полі зору Комуністичної партії, Радянського уряду. Шляхи її розвитку накреслені в постановах ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про заходи дальшого поліпшення роботи середньої загальноосвітньої школи» (1966), «Про заходи по дальшому вдосконаленню вищої освіти в країні» (1972), «Про завершення переходу до загальної середньої освіти молоді і дальший розвиток загальноосвітньої школи» (1972). Надаючи важливого значення навчально-виховній роботі в школі, Верховна Рада УРСР в 1972 році прийняла Постанову «Про стан і заходи до дальшого поліпшення навчально-виховної роботи в загально-освітніх школах Української РСР».

Радянська вища школа, зокрема педагогічні вузи, можуть пишатися тим, що вони дали Батьківщині мільйони висококваліфікованих педагогів, здатних виховувати шкільну молодь у дусі безмежної відданості ідеям Комуністичної партії, готувати її до праці на користь радянського суспільства, а також розвивати педагогічну науку. У цьому велика заслуга професорсько-викладацьких кадрів радянських педагогічних вузів, науковців, які працюють у галузі педагогіки та методики вищої школи. Разом з тим методична робота на філологічних факультетах потребує дальшого вдосконалення.

У розв'язанні нових завдань, поставлених перед університетами й педінститутами самим життям, вирішальна роль належить саме методиці вищої школи. Проте відсутність чіткої методичної системи, не досить високий рівень методичної роботи в деяких вузах, спричиняються до того, що частина випускників-філологів залишає стіни вузу недостатньо підготовленою до майбутньої практичної діяльності в школі.

Подібні явища спостерігаються там, де кафедри, які повинні бути мозковим центром методичної роботи (а від неї зрештою залежить успіх усього навчально-виховного процесу) залишаються осторонь від свого найголовнішого завдання: розробки методики викладання предметів. Звичайно, університети й педагогічні інститути України мають і помітні досягнення у підготовці філологів сучасного рівня. Значних успіхів у цьому домоглися Київський університет ім. Т. Г. Шевченка, Київський, Вінницький, Запорізький та інші педагогічні інститути.

Однак успіхи педагогічних вузів були б, безперечно, набагато більшими, якби тим методичним проблемам, від яких залежить рівень ідейно-виховної й навчальної роботи, приділялася належна увага. Серед цих проблем слід назвати такі.

Передовсім впадає в око недостатня чіткість у визначенні змісту навчальних предметів. Деякі викладачі у практичній роботі забувають про те, що між певною наукою й ідентичною вузівською дисципліною є суттєва різниця. Навчальний предмет є тільки навчальною моделлю тієї чи іншої науки. Отже, першорядним завданням кожної кафедри є визначення чіткого кола знань, практичних умінь та навичок, які мають бути творчо засвоєні в процесі вивчення тої чи тої дисципліни. Звичайно, обсяг знань визначається державними програмами. Але кафедри повинні диференціювати способи засвоєння та опрацювання навчального матеріалу. У цьому питанні вчені, викладачі філологічних кафедр домоглися деяких успіхів: складено програми достатньо високого наукового рівня з ряду курсів, наприклад з української літератури XIX ст., української усної народної творчості, літератури кінця XIX — початку XX ст. Проте й тут ще не все гаразд. Скажімо, немає програм з курсів української радянської літератури, літератури народів СРСР для університетів. Треба відзначити й певну переобтяженість програм з окремих предметів навчальним матеріалом непершорядного значення, гіпертрофовані списки рекомендованої літератури тощо.

Інтенсивний розвиток сучасного літературного процесу, розробка важливих питань літературознавства та мовознавства, вихід у світ багатьох праць з проблем філології різко збільшили обсяг матеріалу, який у той чи той спосіб мав би засвоїти кожний філолог — учений, викладач, студент. Але навіть про поверхове ознайомлення з цими працями годі й говорити. Тому деяке обмеження кількості програмового матеріалу повинне компенсуватися вмінням студентів самостійно орієнтуватися в потоці інформації, вибирати потрібні матеріали та, головне, самостійно опрацьовувати їх, давати мовним чи літературним явищам і фактам глибоку й обґрунтовану оцінку з позицій комуністичної методології. Звідси виникає потреба перегляду всієї системи методики викладання з метою посилення ролі самостійності студентів у всіх видах навчально-виховної роботи. Викликає сумнів суто інформаційний характер викладання ряду предметів. Традиційна лекція в умовах філологічного факультету загалом виправдовує себе й, мабуть, ще надовго залишиться основним методом викладання предметів мовного та літературного циклів. Проте глибоко помиляється той, хто думає, що вимоги до лекції залишаються такими ж, як і раніше. Залежно від теми, а також від специфіки навчального предмета її треба будувати в такий спосіб, щоб максимально активізувати увагу й розумову діяльність студентів. Певна річ, що змістом лекції повинні бути найновіші наукові досягнення й проблеми. Крім того, у міру доцільності й потреби її слід

поєднувати з елементами евристичної бесіди, поживляювати демонстрацією наочності чи використанням звукозапису. В лекції мають бути сформульовані питання, над якими студентам доведеться працювати самостійно — на семінарських і практичних заняттях, під час виробничої та навчальної практики. Інакше кажучи, лекція із оглядової повинна перетворитися на проблемну.

Гостро стоїть питання самостійності студентів у виконанні курсових та дипломних робіт. Деякі кафедри не дбають про оновлення їхньої тематики, не націлюють студентів на проведення самостійних наукових досліджень.

Окремо слід сказати про те, що написання дипломних робіт надто повільно входить у практику педагогічних інститутів. До того ж дипломне дослідження на теми методики — явище досить рідкісне як у педінститутах, так і в університетах. Навіть курсових робіт на теми методики викладання мови й літератури пишеться дуже мало. Кафедрам треба звернути на це серйозну увагу, розробити тематику курсових та дипломних робіт з проблем методики, широко залучати студентів до написання їх.

У деяких педагогічних вузах і в університетах ще не приділяють уваги самостійній розробці студентами науково-методичних проблем, пов'язаних з їхнім майбутнім фахом учителя мови й літератури середньої школи. Тим часом інтерес у них до таких проблем значний і стійкий — досить згадати, як глибоко й серйозно працюють студенти самостійно під час педагогічної практики.

Найбільше часу самостійній навчальній роботі студенти приділяють після лекцій. Читання художніх творів, конспектування рекомендованої літератури, написання курсових робіт, підготовка до семінарських і практичних занять — це далеко не повний перелік того, що виконує студент у позалекційний час. А методика організації позалекційної роботи студентів так само ще не розроблена. І досі не вивчено бюджету часу студентів, не складено рекомендацій щодо раціонального використання його. Тут не можна допускати самопливу. Організацію самостійної роботи студентів поза аудиторією слід поставити на наукову основу. Насамперед необхідно унормувати обсяг завдань для домашнього виконання з усіх дисциплін, що вивчаються. Бо нерідко буває так, що викладачі деяких неспеціальних дисциплін перевантажують студентів завданнями, вимагають конспектувати навіть ті праці, які не є обов'язковими. Першорядним завданням вузівської методики є вироблення розрахункових коефіцієнтів, що визначаються відношенням часу, відведеного на самостійну роботу студентів, до часу на вивчення певного предмета за навчальним планом. При визначенні цього коефіцієнта слід ураховувати належність дисципліни до фахових чи нефахових предметів, її значення в системі підготовки спеціалістів, її характер та особливості тощо. У такій спосіб можна обмежити надмірний обсяг завдань, уникнути перевантаження студентів. А це, в свою чергу, підвищить вимоги до навчальних і наукових робіт студентів, допоможе підняти їх до рівня нехай елементарних, але самостійних наукових досліджень.

Раціональному використанню бюджету часу студента сприяють розробка та впровадження в практику розкладу методичних позалекційних заходів. Він повинен охоплювати консультації, колоквиуми, працю над курсовими та дипломними дослідженнями, підготовку до семінарських, лабораторних та практичних занять, ознайомлення з технічними засобами навчання тощо. За умови вдумливого, справді наукового підходу до створення такого розкладу він може стати вагомим фактором реалізації бюджету вільного часу студентів.

Слід зауважити, що нові плани педагогічних інститутів з української та російської мов перевантажені обов'язковими лекційними заняттями за рахунок скорочення часу для самостійної роботи студентів.

Пильну увагу необхідно звернути на самостійну роботу студентів першого курсу. Відомо, що до нових умов навчання вони адаптуються нелегко. Однак у більшості вузів цього не беруть до уваги: перевантажують першокурсників великою кількістю навчального матеріалу, який вони неспроможні опрацювати. Внаслідок цього студенти втрачають віру в свої сили, перестають працювати й шукають обхідних шляхів, щоб одержати бажану трійку. Цією причиною — до деякої міри — пояснюється порівняно значний процент неуспішності та невисокий рівень знань на першому курсі. Очевидно, філологічним кафедрам, ученим, що працюють у галузі вузівської методики, слід вивчити можливість зменшення обсягу наукової інформації, яку дістають студенти першого курсу. Треба навчити їх самостійно працювати, прищепити їм основні навички наукової організації праці.

Окрім усього іншого, необхідно забезпечити навчальний процес на першому курсі викладацьким складом найвищого рівня — професорами, провідними доцентами. Серйозну увагу приділяє роботі з першокурсниками, приміром, кафедра історії української літератури Київського університету. Під керівництвом професора Г. К. Сидоренко там організували для них теоретичний семінар. У межах цього семінару утворено кілька груп студентів, якими керують викладачі кафедри.

В організації самостійної роботи студентів, у піднесенні рівня навчально-виховного процесу в цілому помітну роль повинен відігравати поточний контроль навчальної роботи та успішності студентів. Треба визнати: поки що ця важлива справа в ряді вузів має формальний характер і залежить від особистого ставлення до неї кожного викладача. Тому й атестації студентів, які тепер проводяться, не стали ще фактором піднесення ідейно-виховної та навчальної роботи. Назріла потреба поставити все це на наукову основу.

Система методичних принципів на кафедрах філологічних факультетів включає використання технічних засобів навчання. У ряді вузів вони застосовуються більш-менш регулярно й ефективно, зокрема у Київському та Львівському університетах, Київському та Вінницькому педінститутах, а в деяких — од випадку до випадку, до того ж частогусто не як засіб інтенсифікації засвоєння програмових знань студентами, а як своєрідна розрядка, приправа до лекції. Головна причина цього — відсутність науково розробленої системи використання навчальної техніки. Тут, як кажуть, цілковита самодіяльність. Недостатньо розроблена також методика використання технічних засобів навчання при викладанні окремих предметів. Перед вузівською методикою постало завдання науково узагальнити наявний досвід і визначити ступінь використання технічних засобів навчання з урахуванням специфіки кожного предмета. Скажімо, коли під час вивчення слов'янських мов чи фонетики рідної мови звуковідтворюючі апарати відіграють надзвичайно важливу роль, то у викладанні курсів літератури до них вдаються порівняно нечасто. Отже, розробка методики використання технічних засобів у навчальному процесі стосовно кожної навчальної дисципліни та вироблення загальних принципів її є одним з невідкладних завдань, що стоять перед педагогічними вузами.

Не важко помітити, що всі найголовніші завдання методичної роботи кафедр мають одну мету: удосконаленням усього навчально-виховного процесу, впровадженням у нього того нового, що зумовлене науково-технічною революцією, вимогами часу, впливати на формування особистості наших студентів — майбутніх учителів і вихователів молодого покоління. Саме цей аспект роботи кожного педвузу, зокрема філологічних факультетів, є вирішальним. Зовсім недостатньо дати нашим вихованцям потрібну суму знань, переконати їх у правильності певних ідей. Треба, щоб вони своєю працею, своєю практичною діяльністю,

спираючись на знання, набуті у стінах вузу, розвивали науку, виховували своїх учнів активними борцями за справу комунізму.

Однією з обов'язкових вимог реалізації цього найскладнішого завдання є чітке розуміння всім професорсько-викладацьким складом вузів умов роботи їхніх вихованців у майбутньому. Тому-то весь навчально-виховний процес має бути підпорядкований завданню готувати вчителя української (чи російської) мови й літератури для середньої школи. Часто при побудові окремих курсів, зокрема в університетах, цього зовсім не враховують. Інколи можна почути від деяких викладачів: «Цього твору я не розглядав на лекції, бо його вивчають у середній школі». Такий викладач не розуміє елементарної істини: саме тому, що цей твір вивчають у середній школі, його треба особливо ґрунтовно й глибоко проаналізувати в курсі літератури університету чи інституту. Причому зробити аналіз не тільки суто літературознавчий, а й з певним ухилом у методику відповідно до шкільної програми.

У формуванні особистості майбутніх учителів вирішальне значення мають предмети суспільного циклу, а також педагогіка, методика викладання мови та літератури в школі, педагогічні практики всіх видів. Тут є певні успіхи. Студенти досить активно включаються в навчальний процес школи, вміло застосовують на практиці набуті у вузах знання, використовують технічні засоби навчання, проводять позакласну роботу. Навчальна робота поєднується з науковою та ідейно-виховною. Так, наприклад, студенти філологічного факультету Київського університету під час стажувальної практики провели ряд досліджень, присвячених проблемам викладання мови та літератури в школі, прочитали понад 300 лекцій на різні теми.

Майбутній учитель ґартується в безпосередніх зв'язках із школою, з учнівським колективом. Тому зрозуміло, що зв'язки вузу й середньої школи мають важливе значення для всієї роботи університетів та педінститутів. Можна відзначити помітні успіхи в цій галузі. При ряді вузів працюють школи юних літераторів. Регулярно проводяться мовні та літературні олімпіади. Викладачі вузів виступають з лекціями перед учителями та учнями, керують факультативними заняттями.

Велике значення має проведення курсової перепідготовки вчителів мови й літератури на базі університетів та педагогічних інститутів. Такі курси з успіхом працюють, наприклад, при Київському університеті (для вчителів м. Києва), при Київському педінституті (для вчителів області).

Варто спинитися ще на одному важливому питанні. У постанові ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про заходи по дальшому вдосконаленню вищої освіти в країні (18/VII, 1972 р.)» говориться про необхідність «підняти роль університетів у системі вищої освіти країни, перетворити їх у провідні навчально-методичні центри вищої школи». Це насамперед означає, що університети, їхні кафедри повинні значну увагу приділяти науковому осмисленню досвіду викладання вузівських дисциплін нашими провідними педагогами, що сприятиме дальшому вдосконаленню навчального процесу. Це потрібно насамперед для молодих викладачів. Сам науково-теоретичний рівень їхньої підготовки ще нічого не означає. Сучасний викладач не може бути висококваліфікованим педагогом, вихователем, якщо не використовуватиме у своїй роботі найновіших досягнень методики викладання у вищій школі.

Інколи ще можна почути хибну, а точніше кажучи, шкідливу думку про те, що, мовляв, треба тільки знати свій предмет, а педагогічна майстерність прийде сама собою. Прибічники цього застарілого погляду полюбляють наводити слова Катона Старшого: «Знай справу, а слова придуть самі». Ясна річ, найперше треба знати свій предмет, але для педагога не менш важливо вміти подати його, донести до серця й розуму вихованців. Звичайно, у плані підготовки молодих викладачів у педагогічних вузах провадиться чимала робота. Однак ще недостатня.

І досі не надається належної уваги методиці викладання предметів філологічного циклу. Ще як слід не розробляються проблеми вузівських конкретних методик. Коли питаннями дидактики вищої школи займаються кафедри педагогіки, то, скажімо, методика викладання мови чи літератури у вузі опинилася поза їх увагою. А кафедри мови й літератури взагалі вважають, що це не їхня справа. Так само невиправдано мало місця в курсі вищої філологічної освіти посідають методики викладання мови та літератури в школі. Вони вивчаються здебільшого протягом одного семестру і завершуються заліком, а не екзаменом. Тим часом методика викладання в школі — це саме той предмет, який допомагає філологу стати вчителем мови й літератури.

Завдання перетворення університетів у центри науково-методичної думки, поставлене партією й урядом, слід виконувати з усією відповідальністю. Це означає — узагальнювати й науково опрацьовувати досвід викладання вузівських дисциплін провідними педагогами, розробляти окремі питання методики. При цьому не можна забувати, що університети — провідні центри науково-методичної думки в країні, що від їхньої роботи залежить якість викладання філологічних дисциплін у багатьох вузах республіки.

Для кожної навчальної дисципліни, для всієї роботи кафедр взагалі можна визначити три логіко-методологічні системи.

Мета першої системи — використати всі можливості, що їх дає певна навчальна дисципліна філологічного циклу, для виховання у студентів матеріалістичних переконань, марксистсько-ленінського світогляду, радянського патріотизму й пролетарського інтернаціоналізму та почуття дружби народів. Це стосується, звичайно, всіх без винятку дисциплін, однак найбільші можливості тут мають викладачі радянської літератури. Значну роль у створенні цієї системи відіграють дисципліни соціально-економічного циклу, а також і вся позааудиторна ідейно-виховна та культурно-масова робота.

Друга система сприяє методологічній підготовці студента, тобто закладає основи мислення студента категоріями даної науки.

В умовах філологічних факультетів це означає, що її завданням є підготовка філологів у найширшому розумінні цього слова. Студенти мають дістати певну суму філологічних знань, а головне, набути вміння й навички філологічного підходу до мовних та літературних явищ. Керуючись марксистсько-ленінською методологією, вони повинні вміти дати правильну оцінку будь-якому мовному чи літературному явищу, глибоко проаналізувати його, зробити потрібні наукові узагальнення.

Третя логіко-методологічна система — це сукупність виявів педагогічного впливу на особистість студента з метою формування в нього таких якостей радянської людини, як комуністичне ставлення до праці, творчий підхід до розв'язання тих чи тих завдань, почуття обов'язку й відповідальності перед суспільством.

Власне кажучи, перші дві системи є необхідною умовою реалізації третьої системи, яка є наслідком усієї діяльності вузів — факультетів, кафедр, професорсько-викладацького складу. Критерієм усієї роботи є насамперед рівень філологічної та науково-методичної підготовки студентів до практичної діяльності в ролі вчителів середньої школи. Зрозуміло, сучасний учитель повинен бути активним провідником ідей і політики партії.

Підготовку вчителів Комуністична партія розглядає як найважливіше завдання педагогічних інститутів, університетів. У постанові ЦК КПРС та Ради Міністрів «Про заходи по дальшому вдосконаленню вищої освіти в країні» говориться про необхідність «спрямувати зусилля університетів на підготовку кваліфікованих кадрів педагогів і наукових працівників для загальноосвітньої школи, вузів і науково-дослідних установ...» Як

бачимо, це питання поставлене тут на чільне місце не випадково. Від рівня середньої освіти сьогодні залежить майбутнє нашої країни.

Треба відзначити, що й перед середньою освітою нині у зв'язку з науково-технічною революцією постало чимало проблем, які конче потрібно розв'язати. Приміром, не можна миритися з тим, що якась частина учнів не хоче вчитися з повною віддачею сил. Тому тепер особлива роль належить саме вчителів найвищої кваліфікації, який не тільки досконало знає свій предмет, а й досліджує, розвиває його як науковець.

Значна увага нині приділяється науковій підготовці, розвитку науково-дослідницьких здібностей учнів, вихованню в них інтересу до наукових відкриттів. На важливість наукової підготовки учнів указував Л. І. Брежнев у промові на XVI з'їзді ВЛКСМ: «Партія дбає про те, щоб зробити молодих будівників комунізму людьми широко освіченими, творчо мислячими. Молодь повинна ясно уявляти собі, що наука й техніка не знають меж у своєму розвитку. Тому вже з шкільної парти треба виховувати в собі неугамовну жагоду пізнання, живу сприйнятливості до нових наукових і технічних відкриттів»¹.

Саме ці два фактори й зумовлюють потребу середньої школи в учителях нового типу, найкоротше схарактеризувати якого можна двома словами: вчитель-учений. Про таких учителів академік А. Н. Колмогоров сказав, що вони особливо потрібні «в старших класах, оскільки старшокласники звичайно з особливим інтересом ставляться до педагогів, які й поза школою щось досліджують, будують, створюють». А інший відомий учений, фізик-атомник, академік П. Л. Капиця пропонує залучати якомога більше науковців до безпосередньої роботи в школі.

Тому-то філологічним факультетам справу підготовки своїх випускників до майбутньої роботи на високій посаді вчителя мови та літератури треба розглядати як першорядну. Викладання будь-якого курсу повинне враховувати ті вимоги, які ставить школа перед учителем певного предмета. Очевидно, глибше, ґрунтовніше на лекціях, практичних та семінарських заняттях слід вивчати той матеріал, ті положення, які входять до програми середньої школи. Не можна погодитись із випадками, нехай і нечастими, коли студенти, йдучи на педагогічну практику, не знають граматичних визначень, які даються в підручниках з мови, не вміють аналізувати творів, які вивчаються в шкільному курсі літератури.

Обов'язковою умовою якісної підготовки студентів до майбутньої роботи є достатня обізнаність їх із шкільним навчально-виховним процесом, з усіма аспектами викладання мови та літератури. Студенти набувають практичних навичок головним чином під час усіх видів педагогічної практики. Треба зазначити, що ця важлива форма навчання дає помітний ефект. Усе те, що студенти протягом трьох років лише слухали на лекціях, стає реальністю на уроках, які вони дають, у різних формах позакласної роботи, в ідейно-виховних заходах. Не випадково більшість студентів у своїх звітах пишуть про те, що практика дала їм змогу ознайомитися з роботою вчителя й полюбити її.

Треба сказати ще й про таке.

Повноцінна підготовка вчителів мови та літератури у вузах неможлива без психологічної настроєності студентів на працю в школі. Трапляються випадки, коли окремі студенти дивляться на фах педагога як на щось менш важливе порівняно, скажімо, з роботою в газеті, видавництві тощо. Цікаві дані наводяться в статті І. Стафеева «Педагогічна

¹ Л. І. Брежнев. Ленінським курсом. Промови і статті, т. 3. К., Політвидав України. 1972. стор. 29.

орієнтація майбутнього вчителя» («Радянська освіта» від 11 грудня 1974 р.): «Студенти першого курсу нашого Ніжинського педагогічного інституту імені М. В. Гоголя, як, до речі, й інших педвузів, на перших порах виявляють дуже великий інтерес до своєї майбутньої професії. Понад 90 процентів студентів вступають до педагогічного інституту з чітким бажанням стати справжнім учителем... Але минає час, і вже наприкінці навчального року у 10—15 процентів першокурсників інтерес до вчительської професії помітно падає, а на кінець III курсу вже понад 30 процентів студентів висловлюють сумнів щодо правильного вибору ними свого майбутнього фаху».

Цим «розмагнічувальним» поглядом слід протиставити струнку систему виховання у студентів любові до благородної професії вчителя-словесника. Значний ефект дає, скажімо, читання окремих лекцій учителями. Так, перед студентами-філологами Київського університету систематично виступають такі відомі педагоги, як кандидат педагогічних наук, заслужений учитель УРСР К. О. Ходосов, заслужений учитель УРСР В. І. Цимбалюк (Сквирська СШ № 1 Київської обл.), учителька Київської СШ № 119 Н. А. Яценківська, заслужена вчителька УРСР А. Е. Звайгзне (Попільнянська СШ № 2 Житомирської обл.) та ін.

Великий інтерес у студентів викликають вечори педагогічної слави, комсомольські збори на тему «Наш майбутній фах», зустрічі з майстрами-словесниками.

Досвід показує також ефективність систематичного шефства студентів у школах, їхні тісні зв'язки з окремими шкільними колективами. Тут приклад подають Київський, Ніжинський, Ровенський та Вінницький педагогічні інститути.

Бажано, щоб студенти були зв'язані зі школою протягом усього періоду навчання. На перших двох курсах вони могли б допомагати піонерській та комсомольській організаціям, вели б роботу з відстаючими учнями. Ну й, звісно, по змозі відвідували б уроки, виховні години, ознайолювались із шкільною документацією тощо.

Отже, основним завданням філологічних факультетів, кафедр є формування особистості студента, майбутнього вчителя мови та літератури, який повинен бути активним провідником ідей Комуністичної партії, філологом високого рівня, майстром-педагогом, вихователем шкільної молоді.

У центрі всієї роботи кафедр має бути методика організації навчально-виховного процесу, зокрема такі її проблеми, як перебудова викладання з урахуванням змін, що сталися внаслідок науково-технічної революції, розвиток самостійного мислення та праці студентів, використання технічних засобів навчання. Така вимога часу, таке завдання, поставлене партією перед радянською середньою й вищою школою.

В. Я. НЕДІЛЬКО
(Київ)

